

اثربخشی آموزش داستان‌نویسی بر عزت نفس و معنای زندگی نوجوانان

فرزاد جمشیدی خانیمنی^۱، محمد مهدی حسن شاهی^{۲*}

۱. مشاور مدارس در اداره آموزش و پرورش منطقه کامفیروز، استان فارس، ایران.

۲. نویسنده مسئول: استادیار گروه روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، ارسنجان، ایران. رایانامه: mmehdihassanshahi@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۲۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۰۷

چکیده:

هدف این پژوهش، بررسی اثربخشی آموزش داستان‌نویسی بر عزت نفس و معنای زندگی در بین نوجوانان بود. پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های نیمه‌آزمایشی است که با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون و مقایسه با گروه کنترل اجرا شد. جامعه آماری شامل کلیه نوجوانان پسر ۱۴ ساله شاغل به تحصیل در مدارس زیرمجموعه اداره آموزش و پرورش منطقه کامفیروز در استان فارس بود که تعداد ۳۰ نفر از آنان به روش در دسترس انتخاب و به دو گروه آزمایش (۱۵ نفر) و کنترل (۱۵ نفر) گمارده شدند. سپس آزمودنی‌ها در محدوده زمانی آبان تا آذر سال ۱۴۰۲ طی ۸ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای در کلاس درس فرهنگ و هنر، مورد آموزش گروهی هنر داستان‌نویسی توسط معلم مجرب در این زمینه قرار گرفتند. آزمودنی‌های این پژوهش در سه نوبت پیش‌آزمون، پس‌آزمون و آزمون پیگیری پس از ۴۵ روز از اتمام پژوهش با استفاده از مقیاس عزت نفس روزنبرگ (۱۹۶۵) و معنای زندگی استگر (۲۰۰۶) مورد ارزیابی قرار گرفتند. نتایج پژوهش نشان داد که آموزش هنر داستان‌نویسی باعث افزایش عزت نفس و تأثیر مثبت بر میزان معنای زندگی اعم از وجود معنا و جست‌وجوی معنا در بین نوجوانان می‌شود.

کلیدواژه‌ها: آموزش هنر، داستان‌نویسی، عزت نفس، معنای زندگی، تأثیر هنر.

استناد به این مقاله:

جمشیدی خانیمنی، فرزاد؛ حسن شاهی، محمد مهدی. (۱۴۰۴). اثربخشی آموزش داستان‌نویسی بر عزت نفس و معنای زندگی نوجوانان. *اندیشه‌های نوین تربیتی*، ۱۷۶-۱۶۷.

doi: 10.22051/jontoe.2024.48648.3981 ۲۱(۱)

نوجوانی یک دوره حیاتی از رشد است که با تغییرات قابل توجه جسمی، شناختی و عاطفی همراه است. در این دوره نوجوانان با شکل‌گیری هویت، عزت نفس و یافتن معنای زندگی دست و پنجه نرم می‌کنند. از جمله مهم‌ترین مسائل دوران نوجوانی مقوله عزت نفس به معنای خودارزیابی مثبت و باور به ارزشمندی و توانمندی‌های خود (اردانی، ۲۰۲۲، ص ۱۲) و معنایابی در زندگی به مفهوم داشتن هدفی منسجم در زندگی است (حمزه‌گردشی و همکاران، ۲۰۱۹، ص. ۲۹) که از دو بعد حضور معنا و جست‌وجوی معنا تشکیل شده است (مهدوی‌نور و همکاران، ۲۰۲۲، ص. ۵۱) به بیانی دیگر معنای زندگی چهارچوبی شناختی-عاطفی در راستای ارزیابی ذهنی ارزش‌های زندگی بر اساس نیازها می‌باشد (ملاحالی لویچ و همکاران، ۲۰۲۱، ص. ۱۰۲۵). مطالعات نشان می‌دهند که معنای زندگی با عزت نفس (لین و همکاران، ۲۰۲۱، ص. ۲۲۹۱؛ گوری و همکاران، ۲۰۲۲، ص. ۱۲) و سلامت روانی (چن و همکاران، ۲۰۲۱، ص. ۵۴۵) رابطه معناداری دارد و می‌تواند زمینه را برای درک و فهم رخدادهای استرس زا و غلبه بر موقعیت‌های دشوار زندگی فراهم کند. (ملاحالی لویچ و همکاران، ۲۰۲۱، ص. ۱۰۲۵). در این بین آسیب دیدن معنای زندگی نیز می‌تواند موجبات از دست دادن عزت نفس و به تبع آن بروز پیامدهای منفی شود (بارنت و همکاران، ۲۰۱۹، ص. ۷۷۵).

هنر به‌عنوان یک واقعیت فرهنگی، بخش مهم و جدایی‌ناپذیر از تعلیم و تربیت رسمی و غیر رسمی دانش‌آموزان در تمامی نظام‌های آموزشی است (حسنی و پروین، ۲۰۲۴، ص. ۲۸۷). از دیدگاه رویکرد معنا درمانی، انجام فعالیت‌های شایسته و جامعه‌پسند هنری یکی از راه‌های دستیابی به معنا در زندگی است (فرانکل، ۱۹۸۵/۲۰۱۴). همچنین هستی‌گرایان بر این باورند که یکی از وظایف هنر؛ زایش زندگی معنادار از میان یک زمینه بی معنا و راز آمیز در زندگی بشر است (کرمی و وکیلی، ۲۰۲۲، ص. ۴۱۹) که همچون راهنمایی برای ساختن ارزش‌های نو و متعاقب آن؛ ساختن معنا عمل می‌کند (عرب و همکاران، ۲۰۲۲، ص. ۴۷۴). رویکرد انسان‌گرایی نیز هنر را به دلیل ماهیت ارتباطی و ظرفیت آن برای افزایش خودشناسی، تقویت رشد شخصی و توانایی آن در به چالش کشیدن طرح‌واره‌ها و پیش فرض‌های ما از زندگی ارجح می‌نهند و به آن تکیه دارد (شرمن و مورسی، ۲۰۱۷، ص. ۴۱۱). از این رو تربیت هنری (آموزش هنر) را یکی از مؤلفه‌های بنیادین و کاربردی در نظام آموزشی برشمرده‌اند (یوسفی، ۲۰۲۱، ص. ۸۷) که موجب پرورش و بهبود مهارت‌های اجتماعی از جمله مسئولیت‌پذیری، مشارکت، اعتماد به نفس، احساس توانایی یا خودکارآمدی، توانایی برقراری ارتباط مؤثر، تمایل به رفتارهای سخاوتمندانه، پرهیز از تمسخر، قلدری و زورگویی به‌عنوان مجموعه‌ای از ارزش‌های فردی می‌شود (قربانی گرجی و اریمی، ۲۰۲۳، ص. ۳۲۷) و به تبع این ارزش‌های فردی می‌تواند بر عزت نفس و معنای زندگی در دوران نوجوانی تأثیر مثبتی داشته باشد (کایا و همکاران، ۲۰۲۳، ص. ۸).

مطالعه ادبیات پژوهشی نشان می‌دهند که مداخلات آموزشی می‌توانند نقش مهمی در حمایت از بهزیستی و پیشرفت نوجوانان داشته باشند. یکی از این مداخلات، آموزش هنر داستان‌نویسی است. بر اساس نظریه یادگیری سازنده؛ افراد دانش خود را از طریق تجربیات و تعاملات خود با جهان به طور فعال می‌سازند. نوشتن داستان یک بستر برای نوجوانان فراهم می‌کند تا افکار، احساسات و تجربیات خود را کاوش کنند و در نتیجه درک عمیق‌تری از خود پیدا کنند (ویجای‌کومار باراتی و پاند، ۲۰۲۴، ص. ۳) همچنین داستان‌نویسی می‌تواند زمینه‌ساز ایجاد یک چهارچوب ذهنی منسجم از زندگی شخصی و رخدادهای تلخ و شیرین آن باشد و ابزاری برای قضاوت منصفانه آنها فراهم آورد و یاری‌رسان افراد در دستیابی به معنای زندگی باشد (دوباتن، ۲۰۱۹/۲۰۲۴) و مجرای به سوی جامعه‌پذیری و رشد شناختی-اجتماعی محسوب شود (زنجانب و زارع، ۲۰۲۰، ص. ۹۲). پس داستان‌نویسی نوعی نوشتن بیانگر^۱ است و پژوهش‌ها نشان داده است که نوشتن بیانگر می‌تواند اثرات مثبتی بر رفاه عاطفی، کاهش استرس و افزایش عزت نفس داشته باشد. نوشتن داستان به‌عنوان یک شکل از نوشتن بیانگر، ممکن است مزایای مشابهی برای نوجوانان ارائه دهد (زاهارا و همکاران، ۲۰۲۴، ص. ۲۵) و یکی از مؤلفه‌های زمینه‌ساز

افزایش عزت نفس در نوجوانان تلقی شود (استینر و همکاران، ۲۰۱۹، ص. ۹۶۲). افزون بر این، بر اساس نظریه خودگردانی^۱ که بر اهمیت خودگردانی، صلاحیت و ارتباط برای رفاه روان‌شناختی تأکید دارد. نوشتن داستان می‌تواند با ارائه فرصت‌هایی برای خودبیانی، خلاقیت و ارتباط با دیگران، این نیازهای روان‌شناختی را تقویت کند (رایان و دسی، ۲۰۲۴، ص. ۶۲۲۹). به بیانی رساتر، هنر داستان‌نویسی روایتی منحصر به فرد از معنای زندگی را منعکس و آشکار می‌سازد و بینش‌های جدیدی هم برای داستان‌نویس و هم برای کسی که داستان را می‌خواند، پدید می‌آورد (کارول، ۲۰۲۳، ص. ۲۳۷) و می‌تواند عامل هدایت افراد به سمت معنای زندگی‌شان محسوب شود (سلیقه، ۲۰۱۸) در واقع هنرهای ادبی همچون داستان‌نویسی می‌تواند به مثابه راهنمایی برای ساختن ارزش‌های نو و متعاقباً ساختن معنا در زندگی افراد عمل کنند (عرب و همکاران، ۲۰۲۲، ص. ۴۷۴) و در صورتی که بوسیله روش‌های فعالانه و مشارکتی آموزش داده شوند زمینه‌ساز رشد عزت نفس فردی، خانوادگی، تحصیلی و اجتماعی فراگیران نیز باشند (حسین پور و جلالی، ۲۰۱۹، ص. ۱۵).

از آنجا که توجه محدودی به مسائل وجودی مانند معنای زندگی در مبحث بهزیستی روانی نوجوانان وجود دارد (اولستاد و همکاران، ۲۰۲۲، ص. ۸۳۵۴۹۱) و هیچ‌گونه پژوهشی مبنی بر اثربخشی آموزش هنر داستان‌نویسی (مداخله نوشتن خلاق) بر عزت نفس و معنای زندگی نوجوانان در منابع داخلی و خارجی مشاهده نشد ما را بر آن داشت تا با تدوین برنامه آموزشی هنر داستان‌نویسی به کنکاش بپردازیم که هنر داستان‌نویسی چه تأثیری بر میزان عزت‌نفس و معنایابی در زندگی نوجوانان دارد؟.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های نیمه‌آزمایشی است که با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل اجرا شد. جامعه آماری شامل تمامی نوجوانان پسر ۱۴ ساله مشغول به تحصیل در زیرمجموعه اداره آموزش و پرورش منطقه کامفیروز- استان فارس بود که تعداد ۳۰ نفر از آنان به روش در دسترس انتخاب و به دو گروه آزمایش (۱۵ نفر) و کنترل (۱۵ نفر) گمارده شدند. ملاک‌های ورود عبارت بود از: داشتن سن ۱۴ سال تمام، داشتن رضایت آگاهانه برای شرکت در پژوهش، برخورداری از توانایی شناختی و ذهنی نرمال. ملاک‌های خروج نیز عبارت بود از: وجود هرگونه اختلال جسمانی و روانپزشکی و مصرف دارو در محدوده اجرای پژوهش. سپس آزمودنی‌ها در محدوده زمانی آبان تا آذر سال ۱۴۰۲ طی ۸ جلسه یک و نیم ساعته در کلاس درس فرهنگ و هنر، مورد آموزش گروهی هنر داستان‌نویسی توسط معلم مجرب در این زمینه قرار گرفتند. آزمودنی‌های این پژوهش در سه نوبت پیش‌آزمون، پس‌آزمون و آزمون پیگیری پس از ۴۵ روز از اتمام پژوهش با استفاده از مقیاس عزت نفس روزنبرگ (۱۹۶۵) و معنای زندگی استگر (۲۰۰۶) مورد ارزیابی قرار گرفتند و نتایج آن با استفاده از نرم افزار Spss نسخه ۲۴ مورد ارزیابی قرار گرفت.

ابزارهای پژوهش

پرسش‌نامه عزت‌نفس: این مقیاس تک عاملی توسط روزنبرگ (۱۹۶۵) برای سنجش و ارزیابی عزت‌نفس تهیه و تدوین شده است و دارای ۱۰ سؤال با شیوه پاسخ‌دهی دو گزینه ای (موافقم و مخالفم) می‌باشد و دامنه نمرات دریافتی بین ۱۰+ (عزت نفس خیلی بالا) تا ۱۰- (عزت نفس خیلی پایین) قرار دارد. ضریب آلفای کرونباخ برای این مقیاس ۰/۸۷ گزارش شده است (بشلیده و همکاران، ۲۰۱۱، ص. ۴۱). ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده در پژوهش برخوردی و همکاران (۲۰۱۰، ص. ۱۳۷) نیز بالای ۰/۷۰ برآورد شده است.

پرسش‌نامه معنای زندگی: این مقیاس توسط استگر (۲۰۰۶) برای سنجش و ارزیابی دو بعد حضور معنا در زندگی و جست‌وجوی معنا در زندگی طراحی شده است و دارای ۱۰ سؤال بر مبنای شیوه پاسخ‌دهی هفت درجه‌ای لیکرت (کاملاً نادرست=۱ تا کاملاً

درست=۷) می‌باشد. مجموع نمرات سؤال‌های ۲، ۳، ۷، ۸، ۱۰ میزان کوشش فرد برای یافتن معنا و مجموع نمرات سؤال‌های ۱، ۴، ۵، ۶ و ۹ میزان حضور معنا در زندگی فرد را آشکار می‌سازند. دامنه نمرات برای هر دو بعد بین ۵ تا ۳۵ می‌باشد که نمرات بیشتر از ۲۴ مبین حضور معنا در زندگی و صراحت آزمودنی در بررسی و مورد جست‌وجو قرار دادن معنای زندگی می‌باشد. ضرایب آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس حضور معنا در زندگی ۰/۸۶ و برای زیرمقیاس جست‌وجوی معنا ۰/۸۷ برآورد شده است (استگر و همکاران، ۲۰۰۶، ص. ۸۹). همچنین در پژوهش بایبری و همکاران (۲۰۲۰، ص. ۱۲۴۷) ضرایب همسانی درونی وجود و جست‌وجوی معنا به ترتیب ۰/۸۳ و ۰/۷۸ گزارش شده است.

برنامه آموزش هنر داستان‌نویسی

در جدول شماره ۱ برنامه آموزش هنر داستان‌نویسی آورده شده است.

جدول شماره ۱. برنامه آموزش هنر داستان‌نویسی

جلسه	هدف	محتوا
۱	آشنایی با هنر داستان‌نویسی	<ul style="list-style-type: none"> تعریف داستان، آشنایی با انواع داستان، تعریف داستان کوتاه و ویژگی‌های آن (جعفری مراد، ۲۰۲۲، صص. ۹-۱۵) طرح داستان، تعیین درون مایه، نقشه و مقصد داستان تعیین نقطه شروع و پایان، زمان، مکان و حوادث در داستان
۲	آشنایی با اصول کلی داستان‌نویسی	<ul style="list-style-type: none"> توجه به جدید بودن، جذابیت، خوش‌آهنگی و ارتباط منطقی اسم داستان با متن داستان شخصیت‌پردازی شامل خلق پیشینه شخصیت‌ها و پرهیز از کلیشه‌ها (اینگرمس، ۲۰۰۹، صص. ۳۳۱-۲۶۱)
۳	ایده‌یابی	<ul style="list-style-type: none"> آموزش خوب نگاه کردن، خوب شنیدن و خوب سخن گفتن (جعفری مراد، ۲۰۲۲، ص. ۴۴) نوشتن ۳ ایده توسط فراگیران و بحث و گفت‌وگوی گروهی درمورد آنها فهرست کردن اگرها- مانند اگر بتوانم در زمان سفر کنم ... یا اگر خورشید تاریک شود... نوشتن یکسری اسم برای داستانی که هنوز نوشته نشده است.
۴	ایده‌یابی	<ul style="list-style-type: none"> ارائه جملاتی ناتمام به هنرآموزان و درخواست برای تکمیل کردن و ادامه دادن آنها (بیت سیاح، ۲۰۲۲، صص ۲۴-۱۸) آموزش شیوه ایجاد پیرنگ (طرح) داستان آموزش شیوه گفتمان‌سازی برای داستان‌نویسی آموزش شیوه ایجاد تنش در داستان
۵	اصول داستان‌نویسی	<ul style="list-style-type: none"> ارائه تکلیف نوشتن یک داستان ۵ خطی برای جلسه بعد (جعفری مراد، ۲۰۲۲، صص. ۱۵۰-۱۲۷)
۶	آشنایی با قوت و ضعف داستان‌ها	<ul style="list-style-type: none"> نقد گروهی هنرآموزان راجع به داستان‌های همدیگر
۷	بداهه‌نویسی داستانی	<ul style="list-style-type: none"> ارائه تصاویری از طبیعت به هنرآموزان و درخواست نوشتن یک داستان ۵ خطی درمورد آن ارائه تکلیف نوشتن یک داستان ۵ خطی برای جلسه بعد (جعفری مراد، ۲۰۲۲).
۸	آشنایی با قوت و ضعف داستان‌ها	<ul style="list-style-type: none"> نقد گروهی هنرآموزان راجع به داستان‌های همدیگر

یافته‌های پژوهش

میانگین و انحراف معیار نمرات گروه‌های آزمایش و کنترل در مقیاس‌های عزت نفس و معنای زندگی در مراحل پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری در جدول شماره ۲ آورده شده است.

جدول شماره ۲. میانگین و انحراف معیار نمرات گروه‌های آزمایش و کنترل در مقیاس‌های عزت نفس و معنای زندگی

مقیاس	خرده‌مقیاس	گروه‌ها	پیش آزمون میانگین (انحراف معیار)	پس آزمون میانگین (انحراف معیار)	آزمون پیگیری میانگین (انحراف معیار)
عزت نفس	-	آزمایش	۲.۵۳ (۲.۴۵)	۶.۶۷ (۲.۰۹)	۶.۸۰ (۱.۹۷)
		کنترل	۲.۴۰ (۲.۰۳)	۲.۴۰ (۲.۰۵)	۲.۲۷ (۱.۹۸)
معنای زندگی	حضور معنا	آزمایش	۱۵.۶۰ (۱.۳۵)	۲۴.۸۰ (۱.۱۵)	۲۴.۸۰ (۱.۲۶)
		کنترل	۱۵.۱۳ (۱.۳۰)	۱۵.۱۳ (۱.۴۱)	۱۵.۲۰ (۱.۶۱)
	جست‌وجوی معنا	آزمایش	۱۹.۲۰ (۱.۴۷)	۲۴.۸۰ (۱.۷۸)	۲۴.۸۰ (۱.۷۵)
		کنترل	۱۹.۱۳ (۱.۱۹)	۱۹.۲۶ (۱.۲۲)	۱۹.۳۳ (۱.۴۹)

قبل از انجام تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر پیش‌فرض‌های آن مورد بررسی قرار گرفت. بر اساس نتایج آزمون شاپیرو-ویلک^۱ فرض نرمال بودن داده‌ها برای هر دو متغیر عزت نفس و معنای زندگی رعایت شده بود ($P > 0.05$). نتایج آزمون ام‌باکس^۲ برای هر دو متغیر عزت نفس و معنای زندگی ($P = 0.283$ و $F = 1.154$) معنادار نبود؛ در نتیجه، فرض برابری ماتریس واریانس-کوواریانس متغیرهای وابسته برای سطوح متغیر مستقل (گروه‌ها) محقق گردید. نتایج آزمون لوین^۳ نیز نشان داد که واریانس متغیرهای وابسته اختلاف معناداری ندارند ($P > 0.05$) و فرض برابری واریانس‌های بین گروهی تأیید شد. در نهایت با اجرای آزمون کرویت موچلی^۴ جهت بررسی فرض برابری واریانس بین آزمودنی‌ها، نتایج معنادار شد و این فرض محقق نشد ($P < 0.05$) از این رو از آزمون گرین‌هاوس-گیزر^۵ برای بررسی نتایج استفاده شد. در ادامه، تحلیل اندازه‌گیری مکرر برای بررسی تأثیر زمان و گروه بر عزت نفس و معنای زندگی در جدول شماره ۳ آورده شده است.

جدول شماره ۳. تحلیل اندازه‌گیری مکرر برای بررسی تأثیر زمان و گروه بر عزت نفس و معنای زندگی

مقیاس	منبع اثر	F	مقدار احتمال	مجذور اتای تقریبی
عزت نفس	زمان	۲۱/۹۴۲	۰/۰۰۰۱	۰/۴۳۴
	زمان × گروه	۲۲/۹۶۸	۰/۰۰۰۱	۰/۴۵۱
معنای زندگی	زمان	۱۳۲۷/۳۲۶	۰/۰۰۰۱	۰/۹۷۹
	زمان × گروه	۱۲۵۷/۴۸۳	۰/۰۰۰۱	۰/۹۷۸

مطابق نتایج جدول شماره ۳، تحلیل واریانس هر دو متغیر عزت نفس و معنای زندگی برای اثر زمان و اثر گروه معنادار شد و اثر مداخله گروهی برای متغیر عزت نفس و برای متغیر معنای زندگی محرز شد. این بدین معناست که در نمرات هر دو متغیر عزت نفس و معنای زندگی بین دو گروه آزمایش و کنترل در طی مراحل پژوهش اختلاف معناداری وجود دارد که نشان‌دهنده تأثیر برنامه مداخله این پژوهش بود. نتایج آزمون تعقیبی بونفرونی برای مقایسه زوجی میانگین زمان اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش در جدول شماره ۴ آورده شده است.

1. Shapiro-Wilk Test
2. Box's M
3. Leven
4. Mauchly
5. Greenhouse-Geisser

جدول شماره ۴. نتایج آزمون تعقیبی بونفرونی برای مقایسه زوجی میانگین زمان اندازه گیری متغیرهای پژوهش

متغیر	مراحل	تفاوت میانگین	انحراف استاندارد	معناداری
عزت نفس	پیش‌آزمون	۲/۰۶۷-	۰/۴۴۱	۰/۰۰۰۱
	پس‌آزمون	۲/۰۶۷-	۰/۴۴۰	۰/۰۰۰۱
معنای زندگی	پس‌آزمون	۰/۰۰۰۱	۰/۴۴۱	۱
	پیش‌آزمون	۷/۴۶۷-	۰/۱۶۹	۰/۰۰۰۱
	پس‌آزمون	۷/۵۳۳-	۰/۱۹۹	۰/۰۰۰۱
	پس‌آزمون	۰/۰۶۷-	۰/۱۲۸	۱

همانگونه که در جدول شماره ۴ دیده می‌شود؛ نمرات هر دو متغیر عزت نفس و معنای زندگی در مرحله پس‌آزمون بالاتر از مرحله پیش‌آزمون بود، اما تفاوت معناداری بین دو مرحله پس‌آزمون و پیگیری برای هر دو متغیر عزت نفس و معنای زندگی مشاهده نشد؛ بنابراین چنین استنتاج می‌شود که اثربخشی آموزش داستان‌نویسی بر روی عزت نفس و معنای زندگی ثابت و پایداری دارد.

نتیجه‌گیری و بحث

پژوهش حاضر با هدف بررسی اثربخشی آموزش داستان‌نویسی بر عزت نفس و معنای زندگی نوجوانان انجام شد. نتایج نشان داد که آموزش داستان‌نویسی موجب افزایش میزان عزت نفس و معنای زندگی در بین نوجوانان می‌شود که لازم به ذکر است هیچ‌گونه پژوهش کاملاً مشابهی برای مقایسه با یافته‌های پژوهش حاضر وجود ندارد. یافته اول مبنی بر اثربخشی آموزش داستان‌نویسی بر میزان عزت نفس با نتایج پژوهش حسینی و همکاران (۲۰۲۲، ص. ۱۵)، اسماعیلی دهقی و همکاران (۲۰۲۰، ص. ۳۳۵)، استینر و همکاران (۲۰۱۹، ص. ۹۶۲) همسو و هم‌راستا بود.

در تبیین این یافته می‌توان عنوان داشت؛ از آنجا که عزت نفس برآوردهای شخصی از میزان شایستگی‌های فردی را شامل می‌شود (برندن، ۲۰۲۱، ص. ۵) و آموزش‌های هنری گامی است در مسیر ارضای نیاز به شایستگی و صلاحیت‌های فردی و اجتماعی که شامل مؤلفه‌هایی چون پرورش و بهبود احساس مسئولیت‌پذیری، همکاری، اعتماد به نفس، احساس خودکارآمدی، توانایی شروع ارتباط مؤثر، تمایل به رفتارهای سخاوتمندانه، پرهیز از تمسخر، قلدری و زورگویی می‌شود (قربانی گرجی و اریمی، ۲۰۲۳، ص. ۳۲۷). همچنین آموزش هنر در قالب گروه، دانش‌آموزان را مکلف می‌سازد تا در مسیر برقراری ارتباط با یکدیگر حرف بزنند، ابراز نظر کنند و به نحوی از خجالتی بودن (که نقطه مقابل عزت نفس است) فاصله بگیرند. افزون بر این فعالیت‌هایی با ایجاد حس رقابت‌طلبی و به چالش کشیدن دانش‌آموزان منجر به افزایش پویایی فرایند آموزش (صیادی شهرکی و اطهری، ۲۰۲۴، ص. ۱۹۹) و عامل تسهیل‌گر یادگیری نیز خواهد شد (اسود و اسلامی، ۲۰۲۱، ص. ۱۹۸).

بنابراین می‌توان نتیجه گرفت آموزش داستان‌نویسی؛ ارزش‌ها و شایستگی‌های موجود در خزانه خودپنداره‌های شخصی را افزایش می‌دهد و نهایتاً در خودارزیابی‌های شخصی، افزایش عزت نفس را به دنبال دارد. این تأثیر از طریق مکانیزم‌های مختلفی نیز قابل توضیح است؛ نوشتن داستان یک بستر برای نوجوانان فراهم می‌کند تا افکار، احساسات و تجربیات خود را کاوش کنند و در نتیجه درک عمیق‌تری از خود و هویت خود پیدا کنند و زمانی که نوجوانان درباره تجربیات خود می‌نویسند، ممکن است نقاط قوت، استعدادها و دستاوردهای خود را تشخیص دهند و با احساس موفقیت حاصله از این مسیر، عزت نفس خود را تقویت نمایند. همچنین اشتراک‌گذاری داستان‌ها با دیگران و دریافت بازخورد مثبت در مورد نوشته‌های خود می‌تواند احساس ارتباط و تعلق را نیز تقویت کند و با گفتگوی مثبت با خود، باورهای مثبت نسبت به خود را توسعه دهند که می‌تواند عزت نفس را به شکلی مثبت تحت تأثیر قرار دهد. افزون بر این، نوشتن درباره احساسات می‌تواند به نوجوانان کمک کند تا احساسات خود را پردازش و درک کنند و منجر به تنظیم بهتر هیجانات شود و به طور غیرمستقیم عزت نفس خود را بهبود بخشند. در نتیجه، آموزش نوشتن داستان می‌تواند تأثیر

قابل توجهی بر افزایش عزت نفس در نوجوانان داشته باشد. این آموزش با ارائه فرصت‌هایی برای خودبینی، خودیابی، تجربیات تسلط، ارتباط اجتماعی، بازسازی شناختی و تنظیم هیجانات، می‌تواند به تقویت باورهای مثبت نسبت به خود و بهبود کلی رفاه کمک کند.

همچنین در تبیینی دیگر می‌توان عنوان داشت از آنجا که انسان به صورت فطری به هنر گرایش دارد و توانمندی‌های هنری یک ارزش یا امتیاز اجتماعی محسوب می‌شود و دستاوردهای هنری در میان جوامع مختلف از مقبولیت برخوردار است و نوجوانانی که در زمینه‌های هنری موفقیتی کسب می‌کنند، به نوعی یک نیاز بنیادین روانشناختی تحت عنوان نیاز به صلاحیت یا شایستگی در آنان ارضا می‌شود و اینجاست که در خودارزیابی‌ها برای خویشتن امتیازی مثبت قایل می‌شوند و این برآورد مثبت از توانمندی‌های خود باعث افزایش عزت نفس در آنان می‌شود. از سوی دیگر، هنگامی که برنامه‌ها و فعالیت‌های هنری همانند موضوع پژوهش حاضر مبتنی بر مشارکت فعالانه نوجوانان در حین فراگیری مهارت هنر داستان‌نویسی طرح‌ریزی شود؛ بازخوردها، انتقادات و گفت‌وگوهای بین اعضای گروه در مورد فعالیت‌های صورت گرفته، افزون بر زمینه‌سازی برای درک بهتر کم و کیف آثار هنری، نوجوانان را در مسیر تعامل و هم‌افزایی قرار می‌دهد و آنان را با نقاط قوت و ضعف‌شان آشنا می‌سازد تا در صدد بازبینی و اصلاح آن برآیند.

یافته دیگر پژوهش حاضر نشان دهنده اثربخشی مثبت آموزش داستان‌نویسی بر میزان معنای زندگی نوجوانان اعم از حضور معنا در زندگی و جست‌وجوی معنا در زندگی آنان بود. این یافته با رویکردهای معنادرمانی (فرانکل، ۲۰۱۴/۱۹۸۵)، هستی‌گرایی (کرمی و وکیلی، ۲۰۲۳، ص. ۴۱۹) و انسان‌گرایی (شرمن و مورسی، ۲۰۱۷، ص. ۴۱۱) همخوان و هم‌جهت است و می‌توان گفت تربیت هنری مبتنی بر هنر داستان‌نویسی در فرایند هویت‌یابی، کشف معنای زندگی و فرایند رشد شخصیت نقش مهمی ایفا می‌کند (سلیقه، ۲۰۱۸، ص. ۱). بنابراین این‌گونه ایفاد می‌شود که تربیت هنری می‌تواند عاملی برای زایش زندگی معنادار از میان یک زمینه بی‌معنا و رازآمیز باشد و از طریق موضوع قرارداد مسائل وجودی و روزمره، تکرار مفاهیم به شیوه‌ای نو و تازه، نشان دادن ابعاد دیگر امور، فراهم آوردن تجربه شورمندی، پرداختن به جزئیات، نشان دادن خطوط ساده و اساسی عالم، و فاصله گرفتن از امور از پس این امر مهم برمی‌آید.

در تبیین این بخش از یافته پژوهش حاضر نیز می‌توان گفت هنر داستان‌نویسی مهارتی است که در مسیر برون‌ریزی ایده‌ها، شناخت‌ها و عواطف پدید آمده از تعاملات درونی و بیرونی، شخص هنرمند را به یک ورزیدگی یا نوعی توانمندی می‌رساند تا بتواند رخدادهای زندگی خود را نیز مفهوم سازی کند و هدف خود را از میان انبوه چالش‌های زندگی مشخص سازد. به معنایی رساتر در تربیت هنرآموز داستان‌نویسی به صورت غیرمستقیم به شخص آموزش داده می‌شود تا وقایع روزمره داستان زندگی خود را با تأملی ژرف‌اندیشانه و از زوایای مختلف بنگرد و مفروضات، برداشت‌ها و استنتاج‌های مستخرج از جهان بینی خود را در نگارش معنای زندگی خود به کار گیرد. همچنین می‌توان عنوان داشت که نوشتن داستان به نوجوانان این امکان را فراهم می‌سازد تا افکار، احساسات و تجربیات خود را کاوش کنند و در نتیجه درک عمیق‌تری از خود و جایگاه خود در جهان پیدا کنند و ارزش‌ها، باورها و آرزوهای خود را مورد شناسایی قرار دهند و حس جهت‌گیری و هدف را پیدا کنند. این موارد مهم می‌تواند به نوجوانان کمک کند تا یک روایت منسجم درباره زندگی خود ایجاد کنند و گذشته، حال و آینده را به هم پیوند دهند و با این اتصال حس هدف و معنا را دریابند. به بیانی رساتر آموزش نوشتن داستان می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر افزایش معنای زندگی در نوجوانان داشته باشد. این آموزش با ارائه فرصت‌هایی برای خودبازتابی، شکل‌گیری هویت، بیان و پردازش احساسات، ارتباط با دیگران و خودبینی خلاق می‌تواند به نوجوانان کمک کند تا هدف، معنا و حس تعلق را در جهان پیدا کنند.

حسب یافته‌های پژوهش حاضر پیشنهاد می‌شود که موضوع پژوهش در بین نوجوانان دختر و دیگر جامعه‌های آماری دانش‌آموزی نیز اجرا شود و برای رسیدن تأثیرات مفید هنر بر دانش‌آموزان نوجوان، در انتصاب معلم مجرب برای تدریس درس فرهنگ و هنر دقت بیشتری از سوی مسئولان صورت پذیرد.

از معاونت محترم پرورشی و تربیت بدنی اداره آموزش و پرورش منطقه کامفیروز و مدیر محترم آموزشگاه شهید فیروز شهر خانیمن که در این پژوهش با ما همکاری داشتند، قدردانی می‌شود.

References

- Arab, Z., Zamani, S S., & Mousavi Moghadam, S R. (2022). Art, language and the meaning of life" A comparative study of existentialist thoughts of Sartre and Heidegger in relation to literature and art. *Islamic Art Studies*, 20 (51), 474-490. [10.22034/ias.2023.376656.2117](https://doi.org/10.22034/ias.2023.376656.2117) (Text in Persian)
- Ardani, M. (2022). *Self-esteem in teenagers and ways to improve it*. Tehran: Raz Nahan, ISBN: 978-622-7744-24-8. (Text in Persian)
- Asvad, S. and Islami, E. (2021). Investigation of Art Curriculum in Elementary School from the Viewpoint of Mahabad's Teachers. *The Journal of New Thoughts on Education*, 17(1), 175-206. doi: 10.22051/jontoe.2021.29322.2897 (Text in Persian)
- Bait Siah, Z. (2022). *Creative story writing*. Tehran: Nawandishan Dunya Kitab, ISBN: 97-86229-4-4854-0. (Text in Persian)
- Bapiri, O A., kalantary, M., neshat doost, H T., oreyzi, H R. (2020). Developing a meaningful model in life and comparing the effectiveness of model-based education with frankel's meaningful concepts on frustration and suicidal thoughts in second-year high school girls. *Journal of Psychological Science*. 19(94), 1243-1256. [20.1001.1.17357462.1399.19.94.10.4](https://doi.org/10.1001.1.17357462.1399.19.94.10.4) (Text in Persian)
- Barkhoury, H., Refahi, J., & Farahbakhsh, K. (2010). Investigating the Effectiveness of Positivism Skills Training on the Progress Motivation, Self-Esteem and Happiness of. *A new scientific-research quarterly in educational management*, 2(5). [20.1001.1.20086369.1389.1.3.7.0](https://doi.org/10.1001.1.20086369.1389.1.3.7.0) (Text in Persian)
- Barnett, M. D., Moore, J. M., & Garza, C. J. (2019). Meaning in life and self-esteem help hospice nurses withstand prolonged exposure to death. *Journal of nursing management*, 27(4), 775-780. 10.1111/jonm.12737
- Beshlideh, K., Yousefi, N., Haghigi, J., & Behrouzi, Nasser. (2011). Investigating the factor structure of Rosenberg's self-esteem scale with three forms of word processing, positive and negative, and half of the items are positive and half are negative in students of Shahid Chamran University of Ahvaz. *Educational Psychology Studies*, 9(15), 41-66. 10.22111/jeps.2012.686 (Text in Persian)
- Branden, N. (2021). *The power of self-esteem*. Health Communications, Inc. ISBN:1-55874-213-1
- Carroll K. (2023). Insights and Power of Storytelling. *Nursing science quarterly*, 36(3), 237-239. <https://doi.org/10.1177/08943184231169745>
- Chen, Q., Wang, X. Q., He, X. X., Ji, L. J., Liu, M. F., & Ye, B. J. (2021). The relationship between search for meaning in life and symptoms of depression and anxiety: Key roles of the presence of meaning in life and life events among Chinese adolescents. *Journal of Affective Disorders*, 282, 545-553. [10.1016/j.jad.2020.12.156](https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.12.156)
- Dubotton, Alan. (2019). *the meaning of life Translated by Qanad, H. (2024)*. Tehran: Melikan, ISBN: 97-86226-5-7339-9. (Text in Persian)
- Frankel, V. (1985). *Man in search of meaning*. Translated by Lahuti, A. (2014). Tehran: Jami, ISBN:97-86001-76115-7 . (Text in Persian)
- Jafari Murad, M. (2022). *Teaching story writing*. Tehran: Manian, ISBN: 97-86227-9-2610-1. (Text in Persian)
- Hamzehgardeshi, Z., Marzband, Z., Shahhosseini, Z., & Azizi, M.(2019). Components related to the meaning of life in adolescents. *A review article. Clin Exc.*(2) :28-37. (Text in Persian)
- Hosseini, A. A., Allahi, Z., & Kahrazahi, M. (2022). The Effect of Teaching Handicrafts Through Study Methods on Self-Esteem of Visually Impaired Students. *Research in Teaching*, 10(1), 181-163. doi: [10.34785/J012.2022.007](https://doi.org/10.34785/J012.2022.007) (Text in Persian)
- Hossainpour, S., & Jalali, P. (2020). Studying the Effectiveness of Active Teaching Methods on Creativity and Self-Esteem of Art Students. *Teacher Professional Development*, 4(4), 15-28. (Text in Persian)
- Hasani, R. and Parvin, A. (2023). Teachers' Perspective on Art Education with Emphasis on Music in Elementary Schools in Marivan City. *The Journal of New Thoughts on Education*, 19(4), 287-304. doi: 10.22051/jontoe.2022.38142.3443 (Text in Persian)

- Ghadampour, E., Heidaryani, L., & Radmehr, F. (2018). Investigating the Relationship Between the Meaning of Life and Self-Esteem with the Quality of Life of the Elderly Living in the Home and Living in the Nursing Home. *Avicenna J Nurs Midwifery Care*, 26 (5) :315-322. [10.30699/sjnhmf.26.a5.315](https://doi.org/10.30699/sjnhmf.26.a5.315) (Text in Persian)
- Ghorbani Gorji, Raja., & Erimi, S. (2023). A review of the effect of art and art education on improving the social skills of elementary school students. *Research Journal of Strategic Studies in Humanities and Islamic Sciences*, 4(56), 327-339. (Text in Persian)
- Gori, A., Topino, E., Svicher, A., & Di Fabio, A. (2022). Towards Meaning in Life: A Path Analysis Exploring the Mediation of Career Adaptability in the Associations of Self-Esteem with Presence of Meaning and Search for Meaning. *International journal of environmental research and public health*, 19(19), 11901. <https://doi.org/10.3390/ijerph191911901>
- Ismaili Dehaghi, Gh., Latifi, Z., & Hachipoodeh, A. (2020). Studying the effectiveness of performing arts on increasing self-esteem and adaptation of slow-paced girls. *Psychological studies and educational sciences (Negareh Institute of Higher Education)*, 59(4), 335-346. (Text in Persian)
- Ingermans, R. (2009). *Story writing*. Translated by Kazemi Menesh, S. (2013). Tehran: Avand Danesh, ISBN: 96-78007-0-2213-9. (Text in Persian)
- Karmi, M., & Vakili, A. (2022). The relationship between art and life in Heidegger's thinking: art as a way of salvation. *Philosophical Reflections*, 13(30), 419-447. [10.30470/phm.2022.546460.2162](https://doi.org/10.30470/phm.2022.546460.2162) (Text in Persian)
- Kaya, A., Karataş, N., & İşler Dalgiç, A. (2023). The effect of individual values on self-esteem and meaning in life in adolescents: A cross-sectional study from Turkey. *Archives of psychiatric nursing*, 46, 8-13. <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2023.06.007>
- Lin, L., Wang, S., & Li, J. (2021). Association between the search for meaning in life and well-being in Chinese adolescents. *Applied Research in Quality of Life*, 16(6), 2291-2309. [10.1007/s11482-021-09913-x](https://doi.org/10.1007/s11482-021-09913-x)
- Mahdavinoor, S M M., Mollaei, A., Abaresh, Z., & Mahdavinoor, S H. (2022). The Meaning in Life and its Related Factors in Medical Sciences Students. *Avicenna Interdisciplinary J Relig Health*, 1 (1) :50-56. (Text in Persian)
- Mulahalilović, A., Hasanović, M., Pajević, I., & Jakovljević, M. (2021). Meaning and the Sense of Meaning in Life from a Health Perspective. *Psychiatria Danubina*, 33(Suppl 4), 1025-1031.
- Olstad, K., Lien, L., Leonhardt, M., Sørensen, T., & Danbolt, L. J. (2022). Therapists and the Topic of Meaning in Life in Their Encounters With Adolescents With Developmental Trauma: A Qualitative Study. *Frontiers in psychiatry*, 13, 835491. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2022.835491>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2024). *Self-determination theory*. In *Encyclopedia of quality of life and well-being research* (pp. 6229-6235). Cham: Springer International Publishing. [10.1007/978-3-319-69909-7_2630-2](https://doi.org/10.1007/978-3-319-69909-7_2630-2)
- Saligheh, M. (2018). *The role of art and literature, poetry and stories in the process of identifying children*. National conference on the identity of Iranian Islamic children in preschool. (Text in Persian)
- Sayadi Shahraki, Zahra., & Athari, Zainab Al Sadat. (2024). Teachers' perceptions and lived experiences of the state of art education in multi-grade classes (case study: Chaharmahal and Bakhtiari province). *The Journal of New Thoughts on Education*, 20(3), 185-203. doi: 10.22051/jontoe.2023.43677.3781 (Text in Persian)
- Sherman, A., & Morrissey, C. (2017). What is art good for? The socio-epistemic value of art. *Frontiers in human neuroscience*, 11, 411. [10.3389/fnhum.2017.00411](https://doi.org/10.3389/fnhum.2017.00411)
- Steger, M. F., Frazier, P., Oishi, S., & Kaler, M. (2006). The meaning in life questionnaire: Assessing the presence of and search for meaning in life. *Journal of Counseling Psychology*, 53(1), 80-93.
- Steiner, K. L., Pillemer, D. B., & Thomsen, D. K. (2019). Writing about life story chapters increases self-esteem: Three experimental studies. *Journal of personality*, 87(5), 962-980. <https://doi.org/10.1111/jopy.12449>
- Vijayakumar Bharathi, S., & Pande, M. B. (2024). Does constructivism learning approach lead to developing creative thinking skills? The mediating role of online collaborative learning environments. *Journal of Computers in Education*, 1-37. [10.1007/s40692-024-00321-2](https://doi.org/10.1007/s40692-024-00321-2)
- Yousefi, H. (2021). Investigating the current state of art education from the perspective of primary teachers. *Research in educational sciences and counseling*, 7(14), 87-102. [20.1001.1.2783154.1400.1400.14.5.6](https://doi.org/10.1001.1.2783154.1400.1400.14.5.6) (Text in Persian)

- Zahara, A., Cahyaningtyas, M., Maharani, P., Ramadhana, N. D., & Nufus, A. N. (2024, August). The role of self-reflection using Expressive Writing Therapy in Reducing Stress in Students. In *Proceeding Conference on Psychology and Behavioral Sciences* Vol. 3, pp. 24-33. [10.61994/cpbs.v3i.123](https://doi.org/10.61994/cpbs.v3i.123)
- Zanjanbar, Amir Hossein., & Zare, Hossein. (2020). Representation of cognitive processes in the story of "Aunt Ladybug": based on discourse analysis. *Thinking and Children*, 11(1), 71-94. doi: 10.30465/fabak.2020.5830 (Text in Persian)



This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons AttributionNoncommercial 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

